

ШЫН

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттеринин, ажилчы чоннар депутаттарынын область Советини органы

1925 чылда үндөөлгөн

1953
август
4
ВТОРНИК
№ 150 (2835)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

БО ХУНГУ СОЛУНДА:

Бежен чыл ойга алдар кылдыр (1 арын).
Делегийн революстуг болгаш ажилчы шимчээшкнииниң «Шалпычы бригадасы». Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын 50 чыл оюнга холбаштыр Кыдаттын Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң байыры. СЭКП-ниң 50 чыл оюнга холбаштыр Чехословакиянын Коммунистг партиязынын байырлыг телеграммасы. Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң (2 арын).
Австрия куруне керээзинин дугайында айтырыгта холбаштыр (2 арын).
А. Кызыл-оол, Д. Сюрюю-оол — Чөөн-Хемчик районун школаларының өөредилге чылынга белеткели

Киянын Коммунистг партиязынын байырлыг телеграммасы. Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң (2 арын).
Австрия куруне керээзинин дугайында айтырыгта холбаштыр (2 арын).
А. Кызыл-оол, Д. Сюрюю-оол — Чөөн-Хемчик районун школаларының өөредилге чылынга белеткели

(3 арын).
Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын 50 чыл болганынга (4 арын).
П. Горелов.— Кыдат Улус Республиканын Москвада үлетпүр болгаш кездэ ажил-агыг делелгези (4 арын).
Кореяда тайбыңчыдылгага холбаштыр (4 арын).

Көдээни электрижидерин дүргедедир

Социалистг көдээ ажил-агыгнын электрижидилгези — совет улустун чедишкниинг ботандырып турары бистиң чуртта коммунизм тургузуушкунунун планының кол кезии болур. Коммунистг партиязынын болгаш Совет чазактың могаг чок сагыш салышкынының ачызында электри күжүн колхоз, совхоз бүдүрүлгезинге улам калбаа-биле шынгадып, көдээниң чурттагыч чонунун культурамдыралдыг хандырылганынга база улам хөйү-биле аягылап турар.

Дайын мурнуунун үези-биле денээр, көдээ ажил-агыг мал электриниң дөрт каттап аягыг херелеп турар, а дайын сөөлүндеги чылдарда көдээ электростанцияларның күчүзү барык беш каттап көвүдөн. Чүгө чангыс 1952 чылда 1.200 ажыг көдээ электростанцияларын аягылап кириген, ийи муң хире колхозтарны, МТС-терин болгаш септелге кылдыр бүдүрүлгелерин электрижиткен.

Бешки беш чыл планынын талазы-биле партиязын XIX съездининиң директиваларында колхозтарда кол хову аягыларынын механизациязын доозарын, мал, ногаа, сад болгаш өскө-даа аягыларын калбаа-биле механизастаарын айткан. Совхозтарга болза, хову, мал аягылында, бүдүрүлгедэ болгаш мал чөмөри белеткээринде эң улуг күш кирер бүгү аягыларынын комплексниң механизациязын колдуунда дооскан турар ужурулг. Бо сорулгаларны ботандырырынга чүгула чепсектерин бирээни көдээ ажил-агыг бүдүрүлгезин калбаа-биле механизастаары болур.

Бистиң областың бойдуз байлактарын, энергетикти курлавырларын аягылап кириер, колхозтарның ажил-агыг төптерин, ол ышкаш районнар төптерин электрижидеринге Совет чазак хөй акша-хөрөңгини, дегир-херекселди берип турар. Партия болгаш чазактын эгээртинмес улуг дузаламчызынга даянып, иштими курлавырларын аягылап тургаш, областың көдээ ажил-агыгында 10 чылы күжү-биле, 5 суг күжү-биле аягылаар электростанцияларын аягылап кириртинген. Электростанциялар колхозчу суурларда Илчинини лампаларда чүгө школаларда, культурамдыралдын болгаш бүдүрүлге тудугларында эвес, харын колхозчуларнын бажиннарында сылдыс ышкаш чайындап турар.

Ындыг болза-даа, областың көдээ ажил-агыгын электрижидерин кончу оожум чоруп турар. Аягылап турар электростанцияларын долу күчүзү-биле аягылап турар, чаа электростанцияларын аягылап кириер хуусаалары узат турар. Чижээ, Кызыл районунун «Чербы», «Победа» колхозтарынын электростанцияларынын доозар хуусаалары 5 ай, Чөөн-Хемчик районунун Сталин аттыг колхозунун—2 ай ажыг турар болгаш оон-даа өскө. Электрижидилгеге күрүнениң берген чээлдерин бо чылды июль 1-ге чедир Тожу район 28 хуу, Кызыл район 17,6 хуу, Барыын-Хемчик—15 хуу, Чөөн-Хемчик—6 хуу аягылаан болгаш Таңды, Улут-Хем районнар шуут аягылавааннар.

Районнарның партия, совет болгаш көдээ ажил-агыг органдары база колхозтар баштаар черлери көдээ ажил-агыгын электрижидеринин ажил-агыг, политиктиг ужуз-дузаның чедир үнелегени, ажилчы чоннарны мобилизаставайн, күрүнениң чээли дузаламчызын четче аягылап турарында электростанцияларын тудугларынын планы чыл бүрү күүсетинмей турар. Областың «Сельэнерго» конторазы, оң на-чальниги эш Симаков колхозтарда тудугларын хүн-бүрүнүң боттут, техниктиг удурутлугу-биле, четчир сангыг машина, дериг-херексел-биле болгаш эки хынатынны кылдынган телевизил-биле хандырбайн турары деменглээр керек.

Областың колхозтарыне электри-

жидилгени чедишкниинг организация чорук оларның моон сонгааргы организас, ажил-агыг талазы-биле быжыгарынга, нийтинин ажил-агыгын хөгжүдеринге, колхозчуларның культурадыг амыдыралын бедеринге канчаар-даа аажок улуг ужуз-дузалыг. Оон ынай МТС-терде, совхозтарда бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаары күш-ажылдын бүдүрүлгелүүн бедеринин, көдээ ажил-агыг машиналарының септелгезинин шынарын экижидерин, колкол көдээ ажил-агыг аягыларынын күүсетип турар харысалга чок чоруун бүрүн узуткаар керек. Областа бо хүнге чедир эвээш сангыг көдээ ажил-агыг машина чепсектерин электрижиткен боордан аягыда, мал аягының чангыс-даа фермазы улуг күш кирер чангыс-даа ажил механизастатынмаан.

Ам үеде колхозтарда электростанциялары техника талазы-биле багай тургустунганында долу күчүзү-биле аягылап турар. Көдээ ажил-агыгын херелелинге электри күжүнү бүдүрүлгезин көвүдээриниң эң улуг курлавыры болза көдээ электростанцияларын аягылап кириер экижидеринде болуп турар. Ындыгың ужурунда оларны техниктиг байдалын экижидер, долу күчүзү-биле аягылаар чүгула. Көдээ электростанцияларынын күчүзү долу-дузаламчызын аягылаар төлээде, колхозтарны электромотор, трансформатор болгаш өскө-даа чүгула кезектер-биле хандырат.

Бо чылдын планында көрдүнгөн чаа электростанцияларын тудуун ыяагыла доозуп, аягылап кириер-биле олче колхозтарын, МТС-теринин, совхозтарын күжүн эвилелдээр, ылангыг тудугларын мергежилдик кадрлар-биле хандырат, оларын күш-ажылынын бүдүрүлгелүүн бедери чүгула. Областың сель-электри конторазынын талазында техниктиг дузаламчыны колхозтарга хандырат, чогуур өйүнде хыналданы күштелдери негетинип турар.

Кызыл районунун «Чербы» колхозунун 3—4 чылда доозуп чадап келген электростанциязының суг бадырар бугазын колхозчулар техниктиг башгалга чокка улуг күш үндүрүп казып алган турда, ам шын эвес болган дээш каттап кылдыртып турар. Колхозтарын дилег, негелдезин өйшаанда хандырбас шак ыдыг бюрократсыг чоруктан областың «Сельэнерго» конторазынын удуруткуллары шуут чайлааш, боттут аягылап кириер херекке шыччп, көдээни электрижидерин чыл планын күүседир дээш харысалганы бедергер керек.

Көдээни электрижидери дээш демиселге болгаш ажил-агыгын бүгү адырларында улуг күш кирер аягыларын механизастаарынга колхозтарга техниктиг дузаламчыны үзүктелчек көргүзериңге МТС-тер улуг рольду болур. Ычангаш колхозтарда электростанцияларынын тудугларынга болгаш механизастаар аягыларга МТС-терниң техниктиг күжүн аягылаар ужурулг.

Көдээни электрижидеринин курлавырлары бисте кончу улуг. Оларны мергежилдик аягылаар чорук көдээ ажил-агыгын электрижидеринин планын чүгө күүседир эвес, харын ажыг күүседир органы бээр болгаш оон-биле көдээ электри тудугжуларынын, совет көдээниң бүгү аягылышкынын коммунизм тургузуушкунунун херээнге салышкынын көвүдедир.

Л. Толстойнуң чогаалдары казах болгаш уйгур дылдарда

АЛМА-АТА. Казахстанны Курүнениң Уран-чечен литературалар ном үндүрер чери Л. Толстойнун «Анна Каренина» деп чогаалынын бирги томун казах дылга очулдураш, паралаары-биле бүдүрүлгезе дужаан. Улуг орус чогаалчынын төрүтүнгөн хүнүнден бер 125 чыл болган оюнга холбаштыр Л. Толстойнун расказтарынын чындызын бичири уругларга парлап үндүрүп турар. «Кавказтын туттурукчузу» деп чогаалды бо чылын казах дыл-

га очулдураш парлап үндүргөн.
Л. Толстойнуң чогаалдарын казах болгаш уйгур номчукчулар улуг ынакшыл-биле номчуп турарлар. Олар «Хаджи Мурат» болгаш өскө-даа чогаалдарын боттарынын төрөөн дылдарынын кырында номчуп турарлар. Республиканың ном палатызынын түнел медээзин өзүгээр алырга, 1931 чылдан бээр Л. Толстойнуң чогаалдарын Казахстанга 110 муң ажыг экземпляр ниити тираж-биле казах болгаш уйгур дылдарда парлап үндүргөн. (СЭТА).

Тбилиси. Кура хемни кежир туткан чаа көвүрүг. Чуруу П. Луценкоуу. СЭТА-ның прессклещези.

Идик бүдүрүлгезинин болгаш ассортиментиинин калбарганы

ССРЭ-ниң Чийк болгаш аыш-чем үлетпүрүнүн министрствозунун бүдүрүлгелери чылдын бирги чартында хөй сангыг янзы-бүрү идик аймаан бүдүрүп үндүргөн болгаш оон ассортиментиинин калбарткан.

Чурттуң улуг-улуг фабрикалары—«Паржская коммуна» болгаш «Буревестник» (Москва), «Скорород» болгаш «Пролетарская победа» №2 (Ленинград), Микоян аттыг (Донда-Ростов) фабрикалар болгаш «Спартак» комбинат (Казань) чыл эгезинден бээр 600 муң хире эжеш идик аймаан пландан ажыг бүдүрүп үндүргөннөр.

Чайгы сезонга уткуштур ак болгаш өңдүг савыга кылгыг херэ-жен тугуфелдер бүдүрүлгези мурну-кузундан улгаткан. Идик бүдүрүр-инин кол эргелелинин бүдүрүлгелеринде бирги кварталдын денвели-биле алырга эр сандалылар бүдүрүп

үндүрүлгезин барык бүдүн чартык каттап өскөн, аргылыг ак идик айма—үш каттап өскөн.

Амгы үеде кыска-кыска сезонга белеткел чоруп турар. Москвада идик фабрикаларынын продукциязынын 500 ажыг эң дээр өлгөөлери эр, херээжен болгаш уруглар идик бүдүреринге шилтинип алдынган. Оларнын аразында—чавыс болгаш ортунак калбарткан эжекит херээжен тугуфелдер, дүктүг кеш кыдыгыг хөмдөн кылган херээжен бутинкаларынын чаа модельдери, шевро болгаш савыга шагылыг кыска тугуфелдер, кидистен кылган идиктер, лак-биле будаан болгаш ныи кежи идиктер бар.

Чылдын ийги чартында хөм шагылыг идиктин бүгү хевирлеринин бүдүрүлгези калбаа-биле улгадыр.

(СЭТА).

ЧУРТТУҢ ХОВУЛАРЫНДА

ТАЛЛИН. Эстониянын мурнакчы көдээ ажил-агыг артельдеринин колхозчулары тарааны бышканнап кезип кирипкеннер. Республиканың Духалаский, Марьямааский, Парнукский болгаш өскө-даа районнары баштайгы чүс-чүс гектар шөлдерин кескен.

Республиканың ховуларынга 700 ажыг комбайнар аягылаар. Комбайн-биле ажаап алышкынын хемчээли тус-тус районнарда бүдүн чартык болгаш ийи каттап улгадыр.

ВЛАДИВОСТОК. Ажаап алышкын аягыларынын фронтузу Оожум океаннын эриктеринге чедир калбарган. Суйфуно-Ханкай шыназынын колхозтары болгаш совхозтары күзүн тараан көктарааны болгаш арбайны комбайнар-биле бышканнап кезип эгелээ.

Чер болганда тараанын дүжүтүү эки болуп турар. Кортасковск, Черниговск болгаш өскө-даа МТС-терниң комбайнары гектардан ортумаа-биле 20—25 центнер тарааны бастырып ап турар.

(СЭТА).

КУИЫШЕВ. Куйышев областың ховуларында күзүн тараан тарааларнын массалыг кезилдези эгелээ. Эрткен чылдын бо-ла үезинге ленизэрге 2,5 каттап хөй шөлдүн тарааны ажаап алдынган.

ПАВЛОДАР. Павлодар областың колхозтары тараа культушаларынын ажаап алышкынын эгелээ болгаш күрүнеге тараа дужаалганын бир делге чорудуп турар. Цюрупинский районун Горький аттыг колхозу белеткел пунктузунче баштайгы чүс-чүс пуд тарааларны чедирген. Бескарагайский районун колхозтары күрүнеге тараа дужаалганын кирипкен.

КИЕВ. Украинанын совхозтары хөй чылда үнер сипеннерин шөлдүн сипеннерин ийги кезилдезин чорудуп турар. Сиген үнүжү чер болганда эки, Роза Люксембург аттыг, «Червоный землероб» болгаш өскө-даа совхозтар ийги кезилден 16—18 центнер лошернаны гектардан ажаап ап турар.

(СЭТА).

ЧЕДИШКИНЕРНИ УЛАМ БЫЖЫГЛААР

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын XIX съездинин төөгүлүг шийтпирлерин күүседир дээш күженишкниинг аягылаваышаан, Кызылдын сапог даараар мастерскаянын коллективи чонуну чүгула херелелиниң барааннарын бүдүрүп үндүрерин көвүдедир талазы-биле чамдык чедишкнинерни чедип алган. Ылангыг продукциянын бүдүрүлгезин чыл бүрүде көвүдедип турар.

Бир эвес 1952 чылын бистиң бүдүрүлге 2510 эш хөм идиктерин пландан ажыг бүдүрүп үндүрерин хандырган болза, бо чылдын 6 айларынын дүргүзүндө 1706 эш хөм идиктерин пландан ажыг бүдүрүп үндүргөн. Эр, херээжен кижилерин болгаш бичири уругларын хөм сапог идиктерин пландан ажыг бүдүрүп үн-

дүрери-биле кады оң шынарын экижидеринче улуг кичээнгейи салгып турар.

Бүдүрүлгениң бажинын алгылар талазы-биле аягылды база чорудуп турар. Эрги идиктер септээр пехти бо чылын тусайлааш, ниити пехти дыка алгыткан.

Оң-биле кады сапог даараар мастерскаянын аягылында четпестер ама-даа бар, оларны чокку үеде узуткаар дээш хемчег алыры чүгула. Кызылдын алгы заводунун бүдүрүп үндүрүп турар хөмнеринин шынары кончут багай, ычангаш ол хөмдөн кылган сапог багай шынарыг болуру база-ла билдингир. Ычангаш областың чурт болгаш одалга үлетпүрүнүн килдизи алгы заводунун аягылыче кичээнгей салгы чүгула.

КУСКУ ЧЕР АНДАРЫЛГАЗЫНДА

Шагаан-Арыг МТС-тин №7 трактор бригаданын механизаторлары Жданов аттыг көдээ ажил-агыг артелинин келир чылдын бедик дүжүдүгө чайгы чер андарылганын Барыктын кур ховузуна 108 хуу кылдыр планын эки шынарлыг ажыг күүсеткенер. Механизаторларнын иштинден эштер Биче-оол, Малбык-оол, прицепщик аныктар Чижигит-

оол, Май-оол хову аягыларынын социалистг чарыжыга алган хүлээлгелерин ээчкер бүрүзүндө үргүчү ажыг күүседип, трактористер кыра матерналдарны 275—300 килограмм чедир калмап ап турарлар.

Куску чер андарылганы тараа кезилдезинин эгелээринин бетинде доозар дээш дүн-хүн чок эрестиг аягылап турарлар.

Областың колхозтарында болгаш совхозтарында сипен белеткелениң чоруп турарынын медээзи

(Июль 31-де хуу биле алмрга).

Белеткелениң сипен	Садыгаан сипен	Белеткелениң сипен	Садыгаан сипен		
Бич-Хем	64,6	44,9	Эрзин	12,1	71,8
Тавды	41,3	18,1	Чаа-Хөл	11,3	93,6
Тожу	41,1	10,6	Сут-Хөл	11,3	40,6
Каа-Хем	36,9	39,8			
Чөөн-Хемчик	35,7	74,5	Совхозтар:		
Кызыл	31,4	24,0			
Улут-Хем	28,8	37,8	Өк	12,1	1,8
Тес-Хем	19,1	51,2	«УТКА»-нын 25 чыл око»		
Бай-Тайга	18,5	16,0			
Өвүр	18,0	—	«Элегес»	12,8	—
Барыын-Хемчик	15,2	57,3	«Барлык»	9,0	20,8

МТС-терде сипен кезилдезинин, сипен салышкынынын болгаш комбайнар септелгезинин чоруп турарынын медээзи

(Июль 31-де хуу-биле).

МТС-тер	Кестинген гектар	Садыгаан сипен	Септелген комбайнар	
			капитал септелге	агар септелге
Бич-Хем	51,3	42,2	50,0	46,2
Бай-Хаак	32,3	—	100,0	28,5
Тес-Хем	30,0	—	—	200,0
Чадаана	29,4	25,0	200,0	85,7
Сарыг-Сеп	27,1	18,0	100,0	54,5
Кызыл	20,1	—	200,0	80,0
Шагаан-Арыг	19,8	43,6	166,7	50,0
Балгазын МЖС	15,0	—	—	—
Чаа-Хөл	4,0	—	—	57,1
Кызыл-Мажалык	1,6	—	200,0	200,0
Сут-Хөл	—	26	—	85,7
Бай-Тайга	—	—	—	33,3
Совхозтар	—	—	100,0	40,0

БЕЖЕН ЧЫЛ ОЙГА АЛДАР КЫЛДЫР

Совет Тываның ажилчынары, колхозчулары, интеллигенциязы Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң пропаганда болгаш агитация килдизинин база СЭКП ТК-ның чанында Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинның институтунун үндүргени «Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын 50 чыл ою (1903—1953)» деп тезистенин сорок киришкниинг утканнар.

Бүдүрүлгелерге, албан черлеринге, колхозтарга, МТС-терге болгаш совхозтарга ол алдарлыг хүнүн дугайында беседалар, солун номчула-лары болуулаан. Коммунистг партиязынын 50 чыл оюнга турсаактаан партия активинин болгаш партианың эге организацияларынын хуралдары болуп эрткилээ.

Кызылдын ыяш заводунда партия эге организациязынын хуралы бедик политиктиг денкелге эрткен. Аиаа стахановчу коммунист эш С. Тамбыл мынча дээш:

—Төрөөн Коммунистг партиязына чүректин ханызындан байыр чедирбашаан, мерген угаанын удурутлга дээш анаа өөрүп четиргенин илередиң тур бис. Коммунистг партианын удурутлугу-биле коммунизм тургузар, бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседир дээш чедишкниинг демисе-жир бис.

лектер-биле ужурашкан. Июль 30-де ай планын тонна-километр-биле алырга 112 хуу күүсетинген. Чолаачы П. Ковалев чүк сөөртүрүнүн июль даалганын колдуунда ийи каттап улгаттырган. Коммунист А. Лаптев бодунун машиназы-биле 200 муң километрин капитал септелге кылбай эрттер деп хүлээген.

Кызылдын аыш-чем комбинатында болган хурал улуг политиктиг көдүрүлүшкү-биле эрткен.

—Бистиң партиязыбыс тайбынның болгаш улустар аразынын найыралынын политиказын чайгылыш чок чорудуп турар. Совет кижилер келир үеде бүзүрелин-биле чоруп олар. Олар Коммунистг партианың мерген-угааннын, оон улуг херээнин шынарыга идеген турарлар—деп цех мастери эш Тупицын чугаалаан.

Аыш-чем комбинатынын коллективи ай планын июль 30-де 102,7 хуу күүсеткен. Бүдүрүлгенин ажилчынары боттарынга социалистг хүлээлгелерин алган болгаш планын доктаамал ажыг күүседирин, продукциянын шынарын экижидерин хүлээнгеннөр.

Коммунистг партианың 50 чыл оюн Кызылдын автотранспорт конторазынын коллективи чаа күш-ажылы чедишкнинер-биле демделгеп эрткен. Ол июль айнын бүдүрүлгө даалганын хуусаа бетинде болгаш ажыг күүсеткен. Стахановчу чолаачы эш Шахматов даалганы 200 хуу күүсеткен болгаш август айда ийи

норманы күүседирин хүлээген.

Каа-Хем районунун «Октябрь» 14 чыл ою» колхозтун даргазы эш Елисеев бодунун күзөл-бодалын илеретпишаан, хуралга мынча дээш:

—Партиянын күжү—оон улус-биле чарылбас харылаадында, а улусту күжү—оон партианы долгадыр сырты катшыканында дээрзин Коммунистг партианын алдарлыг төөгү өөредип турар. Бистер моон сонгаар-даа партианын болгаш Совет чазактын бүгү хемчеглерин изин-биле деткир бис, колхозчу тургузгуну быжыглаар бис. Бистиң Төрөөн чуртувустун коммунизмче улам бурунгаарлаашкынынга бүгү күжүвүстү бээр бис.

«Октябрь» 14 чыл ою» колхозта ам үеде ниитинин малынга чем белеткеленин чыгып күүседир дээш шийтпирлиг демисел чоруп турар. Машинистер эштер Пичугин, Нельбов, Топсан Хомушка болгаш Мамонов олар доктаатынган норманы хүнүнүн аягы күүседип турар. Ийги бригадада сипен бөлүкчүлери эштер Сарыг-оол болгаш Сагылымай бодун чартык болгаш оон-даа хөй норманы күүседип турарлар.

Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын 50 чыл оюн мал чеми белеткээринге социалистг чарыштын чедишкнинери-биле Таңды районун Калинин аттыг, Каа-Хем рай-

онун Ворошилов аттыг, Чөөн-Хемчик районун Жданов аттыг колхозтары демделгезинер.

«Совет Эвилелинни Коммунистг партиязынын 50 чыл ою» деп чүл дү «Тыва туду» трестинин тудугуларынын коллективи сорок киришкниинг өөринип турар.

—Бистиң партиязыбыс чартык чүс чыл маадырлыг

Делегейниң революстуг болгаш ажилчын шимчээшкининиң „Шалыпчы бригадазы“

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының 50 чыл оюнга холбаштыр Кыдаттың Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң байыры

ПЕКИН. Кыдаттын Коммунистг партиязының Төп Комитети Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының тургустунган хүнүндөн бээр 50 чыл оюнга холбаштыр Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге байыр чоруткан. Байырда чугаалап турары: «Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының үндөзилетинген хүнүндөн бээр 50 чыл оюнга холбаштыр Кыдаттын Коммунистг партиязының Төп Комитети Силерни амыр-мендирин айтырып турар. Бежен чылдарың мурунда Россияның Социал-Демократтыг Ажилчын Партиязының Ийги сьездизинге Ленинниң тилдигези, бүгү делегейниң ажилчын шимчээшкининиң бүгү төөгүзүңгө чугула болушкун болган. Ленинниң партияны тургустунган болгаш хөгжүлдүзү болза, 1917 чылдың Октябрьниң Социалистг Улуг революциязынга, делегейге бир дугаар социалистг күрөөнүн төртүрүңерге, бүгү чурттарга коммунистг партияларның дүргөн тытып келиринге болгаш хөгжүү-

руңге чедирген. Социалистг ниитиледи тургузарынын херээңге Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын алдарлыг дуржулгазы болза, социализм чүгө кайгамчыктыг күзөлдөткөн эвес, харын кайгамчыктыг буттук чүүл болгаш бүгү делегейниң ажилчын чоңарынын карачангыс оруу болур деп чүвени бүгү кижи төрөлгөткө бир дугаар-ла көргүскөн. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын удуртулгазы-биле совет улус фашистг агрессияны чылача шапкан, ол чорук делегей байдалын үндөзилди-биле өскөрткөн. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы болза, тайбын, демократия болгаш депшилте дээш, дайыңга болгаш реакцияга удур демиселге бүгү чурттарны улустарынын күчүлүг удуртукчу төвү алпарган. Кыдаттын Коммунистг партиязы Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын үлегери-биле тургустунган болгаш хөгжүп келген. Кыдатка улустун революциязынын тилдигези болгаш Кыдат Улус Республикасының тургустунганы Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын, Совет чазактын болгаш совет улус-

тун талазындан деткимчеден болгаш дузаламчидан чардымас. Совет болгаш кыдат улустарының эң сырый чангыс өвинин болгаш катыжышыкынын Совет Эвилели биле Кыдатка-даа, ол ышкаш бүгү делегейге тайбынны, демократияны болгаш социализмни херээңге-даа канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалың Кыдаттын Коммунистг партиязы эки билип турар. Совет Эвилелиниң болгаш Кыдаттын улустарынын аразында улуг найырал хүн келген тудум улам быжыгар дээрзинге Кыдаттын Коммунистг партиязы ханы бүзүрелдиг. Ленинниң болгаш Сталинниң улуг херээңин эң идегелдиг уламчылакчызы—Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге удуртурган Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын болгаш совет улустун коммунизм тургузушкунунга болгаш бүгү делегейге тайбынны тургузары дээш демиселге чаа-чаа чедишкениңерлг болурун күзөп тур бис. Кыдаттын Коммунистг партиязының Төп Комитетинге. 1953 чылдың июль 30.

Австрий күрүне керээзиниң дугайында айтырыгга холбаштыр

Бо чылдың июль 29-та ССРЭ-нин Дагышкы Херектер Министрство-нун коллегиязынын кежигүнү Г. М. Пушкин Австрияның ССРЭ-де элчин дээрги Н. Бишоффа Совет чазактын нотазын хүлээткен, нотаның бижимелин моон адаанда парлап турар: «Австрий чазактын бо чылдың июль 30-деги сагындыгы бижинде мынча дээн: «Федералдыг чазак болза, Совет чазактын саналдааны, күрүне керээзиниң дугайында дипломаттыг чугаалажышкынынын аргазын таарымчалыг кылдыр санап турар болташ ол саналдаткан арга-биле чорутунар бүгү-талаыг санал-онал солчуушкуну күрүне керээзин дүргөн чарарыңа чедирер деп идегеп турар». Австрий күрүне керээзиниң дугайында айтырыг чоругу дипломаттыг чугаалажышкынынын аргазы-биле чугаалажып көрдүнгөн тураун дээр дугайында Совет чазактын саналын австрий чазак чоғумчалыг кылдыр көрүп турар дээрин оон бо меделелдинден көстүп турар. Ыңалза-даа оон-биле кады Австриянын чаза болза, 1952 чылдың чазынындан эгелээш, австрий күрүне керээзиниң чугаалажып көрүшкүнү чүгө сонгарлатынып турар дээр дугайында чүгү-даа чугаалазанын. Ындыг турбуже, үстүнде айтылган сонгарладышкынын харысалгазы Австриянын чазаанга база хамааржып турар. 1945 чылдың Потсдам конференциязынын болгаш АКШ-тын, Англияны, Францияны болгаш ССРЭ-ниң дагышкы херектер министрлериниң чөвүлелиниң Париже болган сессиязынын шиптирлеринге үндөйлээш, ындыг кончук чугула эвез элээн каш чүүлдерден ангыда, Австрия-биле күрүне керээзиниң төлөвилелин чөпшээрешкен турган. Ындыг турбуже, АКШ-тын, Великобританиянын болгаш Франциянын чазактары болза, Совет Эвилелиниң киржилгези чокка ажилдатылып кылдырган, база Совет чазактын ол талазы-биле хөй удаа меделеп турганы шыкш, австрий айтырыгы шиптирлериниң херээңге бараан болуп шыдавас «Допчулатынган керээ» деп адаар керээни Австрия-биле күрүне керээзиниң төлөвилелин талазы-биле дөрт күрүнелерин аразыңа мурунда чедип алдынган дугуржушкунга удурлааныштыр 1952 чылдың мартта илп үндүргеннер. АКШ-тын, Англияны, Францияны болгаш ССРЭ-ниң аразыңа чөпшээрешкенин, а ол ышкаш болуунун үндөйлө Австриянын чазаанга чүүлдүг деп көрдүргөн австрий күрүне керээзиниң чүүлдериниң бижимелдеринден австрий улустун демократтыг эргелерин хандырып турар элээн хөй чугула чүүлдерден ойталавышаан, «допчулатынган керээ» хамыктын мурунда Австрия дугайында 1943 чылдың Москва декларациязы-биле чөрүшкөк болуп турар. Чижээ, ол төлөвилелин мурунда чөпшээрешкенин 7-ги чүүл «допчулатынган керээде» чок болуп турар, ол чүүл болза, «австрий эрге-

чагырлыгыңа адаанда турар бүгү кижилерниң расазы, эр, херээжени, дылы азы шажын чүдүлгези ылгал чокка кижи эргезин болгаш кол-кол хосталгалары оон иштинде сөстүн, парлап болгаш парлап үндүрүлгезиниң, шажын чүдүлгенин, политиктиг үзелдерин болгаш хөй-ниити хуралдарны хосталгазын ажылгаарын хандырыңа» эргежок чугула бүгү хемчеглерни ап чорударын көрүп турар чүүл болур. Австрия-биле күрүне керээзиниң мурунда чөпшээрешкенин 8-ки чүүл «допчулатынган керээде» база-ла чок болуп турар, ол чүүл болза бүгү австрия хамаатыларга быжылтатынган, чажыт бадылашкыны бүгү-ниити дең сонгуда эргезиниң үндөзилгени, ол ышкаш расазы, эр, херээжени, дылы, шажын чүдүлгези азы политиктиг үзелдери ылгал чокка күрүне албанырыңа сонгутулар эргезиниң үндөзилгени сонгутулар демократтыг чазактыг болур» деп көрүп турар чүүл болур. «Допчулатынган керээде» мурунда чөпшээрешкенин 9-ку чүүл база чок болуп турар, Австрия болза, «политиктиг, экономиктиг болгаш культуралыг австрий амырдалдан нацизмниң бүгү истерин туюлундан чок кылырынын талазы-биле күженишкенин үргүлчүлээр» болгаш фашистг хевирлиг организацияларны канды-бир хевирге катап төртүтүлери болдурубас, база Австрия нацистг болгаш милитаристг канды-даа ажил-чорудулганы болгаш пропаганданы баш удур чок кылдыр ужурулуг деп ол чүүлде чугаалап турар. Чурттуд камгалаыңа эргежок чугула болуунуң национал чепсектиг күштерлиг болур Австрияны эргезин австрия күрүне керээзиниң төлөвилелин чөпшээрешкенин чүүлдүнде көрүп турар болза-даа, «допчулатынган керээниң» төлөвилелинде ону көрбөй турар ол байдал база болуучу кичээңгейи салдырып турар. База «допчулатынган керээ» Потсдам шиптирлеринге, а ол ышкаш 1949 чылдың июльда ССРЭ-ниң, АКШ-тын, Англияны болгаш Францияны дагышкы херектер министрлериниң чөвүлө хуралыга чедип алдынган, база шаанда Австриянын чазаанын болуунун чөпшээрешкенин илереткени Австрияга хамаарышкан политиктиг болгаш экономиктиг чугула айтырыгынын талазы-биле дөрт күрүнелерин дугуржулгазына иден чөрүшкөк байдалда болуп турар. «Допчулатынган керээде» Совет Эвилелиниң эргелери, ылангыя үстүнде айтылган дугуржулгаларда, ол ышкаш австрий күрүне керээзиниң төлөвилелин чөпшээрешкенин чүүлдүнде көрдүнгөн, Австрияда шаандагы герман активтер деп адаар активтерин талазы-биле оон эргелери үргедетинген болуп турар. «Допчулатынган керээ» дээр керээ австрий айтырыгы таарыштырынын херээңге бараан болуп шыдавас болгаш чугаалажып көрүшкүңгө хүлээп алдынган туруп шыдавас дээрзи тайылбырлатынган бүгү чүүл-

дерден көстүп турар, чүгө дээрге ол керээ дөрт күрүнелерини аразында бар турар дугуржулгаларга чөрүшкөк болуп турар болгаш демократтыг Австрияны херек кырында хамаарышпас чоруунга харыылавын турар. Ындыг турбуже, 1952 чылдың июль 31-де КНО-нун кежигүнери болуп бүгү күрүнелерге тарадып чоруткан бодунун меморандумунга «допчулатынган керээни» деткээн австрий чазак болза, «күрүне керээзиниң эрги төлөвилелиниң суурунгуа моон ынайгы чугаалажышкынар болдурумас» деп меделгези. Ол австрий меморандумунун мурунда-ла 1952 чылдың май 24-те Австрияны дагышкы херектер министри дээрги Грубер болза, «Австрия чугаалажышкынынын 1949 чылдың суурунгуа эвес, харын 1952 чылдың суурунгуа чорударыңа белең» деп меделди кылган. 1949 чылда-ла кол чүүлдериниң талазы-биле дөрт күрүнелерин аразыңа чөпшээрешкенин болгаш 1952 чылдың чазынынга чедир австрий чазактын бодунун хүлээп көрүп турганы австрий күрүне керээзиниң төлөвилелин австрий чазактын үстүнде айтылган меделелдери хүлээп албайн турар-дыр. Австрия-биле күрүне керээзиниң колдуунда чөпшээрешкенин төлөвилелин «допчулатынган керээ» дээр, ССРЭ-ниң киржилгези чокка база Совет Эвилелиниң эрге-ажыктарын дөрт үрөп, үш күрүнелерин ажилдап кылган ол керээзи-биле солугурунче чүткүвүшаан, Австриянын чазаа, АКШ-тын, Англияны болгаш Францияны чазактары-биле кады Австрия-биле күрүне керээзиниң чарарынын сонгарладышкыны дээш харысалгалык болуп турар дээрзи үстүнде чугаалагыңа чүүлдерден көстүп турар. Үстүнде тайылбырлатынган чүүлдерге холбаштыр Совет чазак болза, «допчулатынган керээниң» төлөвилелин деткирин австрий чазак мурундагы хевээр үргүлчүлээр бе, база күрүне керээзиниң мурунда колдуунда чөпшээрешкенин төлөвилелин суурунгуа моон сонгааргы чугаалажышкынар болдурумас дээр дугайында австрий чазактын бодунун 1952 чылдың июль 31-де меделди күштүг хевээр болур бе дээр дугайында дындырып болза, ол дээш амаа өөрүп четирер ийик. Салдынган айтырыгынын талазы-биле австрий чазактын дындырып австрий талазы-биле моон сонгааргы чугаалажышкынарга ужура-дузалай болбайн барып шыдавас. «Допчулатынган керээниң» төлөвилелин чугаалажып көрүшкүңден үндүрери болза, күрүне керээзиниң чарары-биле холбашкан шиптирлетинмез айтырыгынын талазы-биле дугуржулганы чедип алыр согула-биле Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында айтырыгы чугаалажып көрүп катап эгелээр арганы дөрт күрүнелерге бээр ийик». Совет чазактын бо нотазынын узказын Австриянын чазаанга дамчыдар мен деп дээрги Бишофф меделгези.

СЭКП-ниң 50 чыл оюнга холбаштыр Чехословакияның Коммунистг партиязының байырыг телеграммазы

ПРАГА. Чехословакияның телеграф агентствелиниң дамчытканы: Чехословакияның Коммунистг партиязының Төп Комитети Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын 50 чыл оюнга холбаштыр анаа мындагы уткалыг байырыг телеграмманы чоруткан: «Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге Москва. Эргим шптер! Чехословакияның Коммунистг партиязының Төп Комитети чаа хевиринг революстуг марксисчи партиязы, Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязыны тургустунган хүнүндөн бээр 50 чыл оюнга холбаштыр Силерге акы-дуамалышкы байыры болгаш амыр-менди айтырышкынын чедирит тур. Ленинниң болгаш Сталинниң тургусканы база кижизиктеңи Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы төөгүлүг тилдигелерин чедип алган. Большевик партияны удуртулгазы-биле Россияны ажилчыннары болгаш тараачынары болза, кижи төрөлгөткенин төөгүзүңге чаа үе-

линг—социализм үезинин эгезин салган Октябрьниң социалистг Улуг революциязын боттандырганнар. Коммунистг партияга удуртурган совет улус бодунун чуртунга кижи кижи дарлаар чорукту чайладып чок кылган, социалистг ниитиледи тургускан болгаш язы-буру националдыг улустарын акы-дуамалышкы кады-ажылдажылгазынын үлегери кылган. Коммунистг партияны удуртулгазы-биле совет улус Ада-чуртунг Улуг дайыныга төөгүлүг тилдигелерин чедип алган, кижи төрөлгөткени фашистг кулданышкыдан алырдылган болгаш улустарын тайбын, демократия болгаш социализм дээш демиселинге орукту ажыткан. Коммунистг партияга удуртурган совет улус коммунизмниң бединиче бүзүрелдиг чоруп олар. Бистиг бүгү партияныс болгаш Чехословакияны күш-ажылчы бүгү улусу Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын бо бежен чылдар дугурзууда эртен оруун өөренип болгаш оуу магадап турар, база силерниң дайыны дуржулганыга а-

даа улам хөй болгаш ханы өөренири эргежок чугула дээрзин база катап медеп билип турар. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын байлак дуржулгазын ажылгаышаан, Чехословакияның Коммунистг партиязы ажилчын ангы-биле тараачынарынын эвилелин тургускан, немец фашизмни Совет Эвилелиниң төөгүлү-биле тилдизинин түнелиткен улус-демократтыг тургузугу тургузарын чедип алган болгаш Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле Чехословакияга социализм тургузушкунун хандырып турар. Ленинниң болгаш Сталинниң өлүм чок өөредин удуртулга болдуругаш, пролетаржы интернационализмге чайгылыш чок шынчы Чехословакияның Коммунистг партиязы бистин күш-ажылчы улусу Совет Эвилелиниң тилдигелер коммунисттериниң оруу-биле аас-кежиктиг социалистг келер үеже моон сонгаар-даа баштаар. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынга алдар! Чехословакияның Коммунистг партиязының Төп Комитетинге».

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге

РСДРП-ниң төөгүлүг Ийги сьездизинин бежен чүл болган оюнда Ленин—Сталинниң улуг партиязынга акы-дуаманын чуректин ханызындан амыр-менди айтырышкынын болгаш кижи төрөлгөткенин аас-кежинче орукту салып турар оон өндүр улуг революстуг-чогалдык ажылынга канчаар-даа аажок улуг магадашыкыны илереттирискенин чоруттувус. Бүгү делегейни ажилчын ангызын «Шалыпчы бригадазынын» эң улуг чаагай үлегери, Маркс—Энгельс—Ленин—Сталинниң өлүм чок өөредин амырдалга боттандырынын улуг херээн удуртуда Ленин мерген угаанын үлегери Польшанын катышкан ажилчын партиязы болгаш бүгү польша улус СЭКП-ден көрүп турар. Бүгү-деледей пролетариадны мурнакчы отряды, амгы үеде коммунистг ниитиледи тургузуп турар

Совет Эвилелини күш-ажылчы улусу-биле чепсектиг бузулбас акы-дуамалышкы чоруну дамчытыр хөй он чылдарын дургусууда харылаалык болуп келген польша ажилчын шимчээшкининиң эң эки чанчыларын бис ыдыктыгы-биле кадалап база шыны-биле хөгжүдүп турар бис. Большевиктерниң демир хүрээлери канпап дарганнаан болгаш төөгүлүг тилдигелерге баштаан, польша ажилчын шимчээшкиниге улуг кичээңгейин салып, оон чазыларын эдил-чазал, революцияны тилдигезинче карачангыс шын орукту польша ажилчыннарга база айткан улуг Ленинни тураскаалын бис ханызы-биле сактып тур бис. Маадырлыг Совет Армияны ачызында хосталган польша улус совет улустарынын үлегеринге болгаш дузаламчызынга даянышаан, амгы үеде социализмниң үндөзилгенин тургу-

зуп турар болгаш социалистг улус чуратынын турар. Марксизм-ленинизмниң улуг-чаагай чорунун санныктарыңа база тайбын, депшилте, социализм дээш демиселге Совет Эвилелини долгандыр катышкан, бүгү делегейде чүс-чүс миллион кижилерин эң улуг чоғаралы болгаш идегели болуп турар СЭКП-нин мерген угаанын Ленинниң айтышкынынын польша улус, улус демократиязынын бүгү чурттарынын улустары-биле бир дөмей канчаар-даа аажок улуг бүзүрел-биле көрүп турар. СЭКП болгаш оон Ленинниң удуртулгазы делгерезин! Польша улусу биле улуг Совет Эвилелиниң улустарынын бузулбас найыралы болгаш акы-дуамалышкы чоруу делгереп болгаш быжыксын! Польшанын катышкан ажилчын партиязының Төп Комитетинге».

Партия организациязының отчөг-сонгулда хуралы

Улуг-Хем районда «Күш-ажылды хостуу» колхозтун партия организациязынын отчөг-сонгулда хуралы болуп эркен. Хурал болза, шүгүмчүлелдин болгаш бот-шүгүмчүлелдин бедик денели-биле эркен. Колхозтун организатор, ажил-агый тургузун улам быжылганды дээш демиселге партия организациязынын организаторчакы ролунун бедээни, оон ачызында колхозтун ажил-агый элээн чедишкени-верлиг болганын хурал демделгези. Хуралдын киржикчилери четпестерни узуткарыңа кичээңгейни угадылар. Партия организациязынын колхозчулар ортузда кижизилдиге ажилды дыка кошкак тургустунганын коммунисттер шыңгы

шүгүмчүлээн. Агитколлективтиң ажилы экиживөөн. Колхоз бүүдүрүлгезин адырларында ол 25 агитаторларлыг болза-даа, а оларның ажилынын шинарлыг болурун чедип албаан. Агитаторлар ажилдавын турар. Организацияны болгаш кижизилдигенин чугула чепсез болур хана солун ажилын экижитпээн. Агитхуудустар доктаамал үнмейн турар. Колхозчулар ортузуңа кижизилдиге ажилынын четпес чоруп келгенин колхоз бүүдүрүлгезин бүүдүрүкчүлүгүн чавыс көргүзүлгери хемчигил турар. Тудуг ажилынын темпизденди оожум. Тудугчулар өске ажилга чардыгып турарлар. Бо чылдың чаксы тарылгазы орай чо-

рутуңан. Мал ажилынын продукттулуун бедидер дээш демисел дыка жоштак. Хөй бүүрүндөн 2 килограмдан куду эвес дүктү кырып алыр деп колхоз бүүдүрүлгезинин планында көрдүнгөн, а херек кырында ортумаа-биле чүглө 750 грамм дүктү ап турар. Сүт-бараан фермазынын үндүрүп турар продукттуу дыка чавыс. Фактылар болза, колхозтун партия организациязы партиязы-политиктиг ажилды ажил-агыйжы сорулгалар-биле холбаштырбайн, колхозчулар ортузуңа агитация-массалыг ажилдарын экижитпейн турарын херечилеп турар деп отчөгтүп хурал демделгези. С. САНДАК.

Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында Францияны, АКШ-тың болгаш Англияны Чазактарына Совет Чазактын Нотазы

Бо чылдың июль 30-де ССРЭ-нин Дагышкы Херектер Министрство-ну Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында Совет чазактын нотазын Францияны Москвада элчин черинге чоруткан, ол нотаның бижимелин моон адаанда парлаан: «Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында Франциянын Чазаанын бо чылдың июль 11-деги нотазын алганы бадыткавышаан, ССР Эвилелиниң Дагышкы Херектер Министрство-ну моон адаанда чүүлдерин меделгези эргежок чугула деп санап тур: Францияны Чазаа, а ол ышкаш АКШ-тын болгаш Англияны чазактары 1952 чылдың март 13-те оларны көздүрүп үндүргени «допчулатынган керээ» дээр керээниң төлөвилелин мурундагы хевээр барымдаалап деткинишпаан турар дээрзи үстүнде айтылган нотадан көстүп турар. Ындыг турбуже, Совет чазактын бо талазы-биле хөй удаа меделеп турганы дең, ол төлөвиле болза, дөрт күрүнелерин Австрияга хамаарыштыр үндүргөн Потсдам шиптирлериниң биле чөпшээрешкенин эрге-ажыктарын каржызы-биле үрөвшисаан, 1949 чылдың июльда Францияны, АКШ-тын, Англияны болгаш

ССРЭ-ниң дагышкы херектер министрлериниң Париже болган чөвүлө хуралына Австрияга хамаарыштыр политиктиг болгаш экономиктиг чугула айтырыгынын талазы-биле чөпшээрешкенин документтерге чөрүшкөк болуп турар болгаш херек кырында хамаарышпас болгаш демократтыг австрий күрүнени катап тургузарыңа дузалап шыдавас төлөвилел болур. «Допчулатынган керээниң» ол төлөвилелин Францияны, АКШ-тын болгаш Англияны Чазактары ССРЭ-ниң киржилгези чокка ажилдап кылган болгаш Австрияга хамаарыштыр үндүргөн үстүнде айтылган дөрт талазлыг шиптирлериниң үндөзилгеге дөрт күрүнелериниң кады белеткээни күрүне керээзини дөрт күрүнелер аразында колдуунда чөпшээрешкенин төлөвилелиниң орунуга ошу илп үндүргеннер. Австрия-биле күрүне керээзиниң төлөвилелин белеткелдин доозар деп беледини илереттишаан, 1952 чылдың август 14-теги, сентябрь 27-деги болгаш бо чылдың январь 27-деги бодунун ноталарына Совет чазак болза, Австрияга «допчулатынган керээ» дээр керээ дугайында боттарынын саналын дүжүренин Францияны, АКШ-тын болгаш

Англияны Чазактары белең бе дээрзи баштайгы чүүл кылтыр тодаладып алыр эргежок чугула деп санап турган. Ыңалза-даа «допчулатынган керээниң» төлөвилелин чугаалажып көрүшкүңден үндүренин чөпшээрешкенин дугайында харыны Францияны Чазаанын, а ол ышкаш АКШ-тын болгаш Англияны Чазактарындан Совет Чазак албаан. ССРЭ-ниң киржилгези чокка үш күрүнелерин ажилдап кылганы, база австрий күрүне керээзиниң кол чүүлдер талазы-биле дөрт күрүнелер аразында чөпшээрешкенин төлөвилелин солугуру-биле кылган «допчулатынган керээниң» төлөвилелин чугаалажып көрүшкүңден үндүрери болза, күрүне керээзиниң чарары-биле холбашкан шиптирлетинмез айтырылгар талазы-биле дугуржулганы чедип алыр сорула-биле Австрия-биле күрүне керээзиниң дугайында айтырыгы чугаалажып көрүп катап эгелээр арганы дөрт күрүнелерге бээр ийик». Моон-биле дөмей ноталарын АКШ-тын болгаш Англияны Чазактарына база чоруткулаан.

Австрияны эжелеп-чагырарынын чарыгдалдарындан хостаар дугайында айтырыгың талазы-биле Австрияны Чазаанга Совет Чазактын Нотазы

ВЕНА. ССРЭ-нин Австрияда дөдү коммиссары И. В. Ильичев Австрияны канлиери дээрги Раабка бо хүн совет чазактын моон адаанда нотазын чоруткан:

«Австрия чазактын илереткен күзели биле холбаштыр, ССРЭ-нин чазаа Австрияда советтиң эжелеп чагырар шиптирлерин тудар талазы-биле бүгү чарыгдалдары 1953 чыл-

дың августун 1-ден эгелеп бодунга илп, оон-биле Австрияны күрүне бюджетин айткан чарыгдалдардан хостап болур деп көргөн. (СЭТА),

Сиген кезилдезинин темпизин улам күштелдирер

Колхозтарда шеф ажылы

ЭРЗИН. (Телефон-биле). Нийтинин малынга чөм белекээр ажалды дүргедедир сорулга-биле Эрзин районун төвүндөн колхозтарга шефчилер хөйү-биле үнүп турар. Июль 25-тин кезээинде коллективтерден дыка хөй кичи үнгөн.

«Чаа орук» колхозтун сиген шөлдөрине воскресеньенин эртеги шақтарында 76 шефчилер ажалдап кирипкен турган. Ол хүнүн ажалы организастыг, бедик көргүзүлгелер болган.

Шефчилер ол хүн (мурнунда кестинген шөлдөрдөн) 300 гектарнын сизинин бөлүп, бирээзи-ле 80 центнер хөмчөглүг 7 сарааттарны тургусканнар. Анаа барганнардын хары-заа конторазынын коллективни эки ажалдаан. Ол ышка Иванова, Кара-оол, Антонов оларнын ажалы-шке организастык болганын база дем-

деглээри чугула.

Моон-биле кадэ «Кызыл сылдыс» колхозка сиген болгаш тараа алышыкынынга 44 хүн ажалдаары-биле 28 кичи чоруткан. «Сталинчы орук» болгаш «Коммунизмче орук» колхозтарже бригадалар база үнүгүлзөн. Амгы кол кичээнгей мал чөми белекээринче уланган чоруп турар.

Бо айтырыг районда дыка хожадал турарын демдеглөвөй эртип болбас. Силос салышыкыны 55 хуу четкен болза-даа, сиген белекээринин паны чүглө 7,8 хуу күүсетинген чорук удуртулганын кошкан херечилеп турары факт болур. Машина-биле кестинер калбак шөлдөргө көрүнүп олурбайн, мал чөми белекээринге бүгү-ле болдунар аргаларны ажыглаар, күштерин эвилелдээр керек.

В. ЭРЕНЧИН.

Колхозтун сиген шөлдөрине

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Чөөн-Хөмчик районда «Коммунизмче орук» көдзө ажал-агый артелинин колхозчулары нийтинин малынга чөм белекээр дээш чүткүлдүг ажалдап турар. Бо чылын 17550 центнер сиген белекээр панындан июль 30-ге чедир 10709 центнерин бөлүп, оңу 52 сараат кылдыр тургускан.

Амгы үеде колхозтун сиген шөлдөрине атыгын 7 машиналары, 4 дырбааштары база холдун 46 калдырлары ажалдап турар. Манзы-

рыкчы, Үндүн оларга удурткан ийи бөдүк сизинчилерде шупту 126 кичи бар, күш-ажылдын чурumu багай эвес тургустунган.

Хүнде 0,4 гектарны кестирер нормазын колхозчу херэеженнер Намай, Сембил, Судур, Долума олар хол калдыры-биле 0,7 гектар чедир, а машинист Кызыл-оол 4 гектар хүн онаалдазын 5—6 гектар кылдыр күүседип турар. Ажалы-шке ындыг мурнакчылар колхозта хөй.

Мурнакчылар көвөдөп турар

Нийтинин малынга чөм белекээр ажал Улуг-Хөм районнун Мичурин аттыг колхозта багай эвес чоруп турар. Июль 25-ке чедир 2832 центнер сизинин бөлүп, 26 сараатты тургускан. № 1—2 бригадалар аразында социалисттик чарыштыг ажалдап турарлар (бригадирлери эштер Доспай, Допуй-оол). Ында 66 кичи ажалдап турар болгаш 519 га черниң сизинин кескенер.

Ол ышкаш колхоз силос салышыкынын панын күүседип 172 тонна силосу белекел алганнар. Сизинчилерниң иштинден бодунун кызымаккай күш-ажылын көргүзүп, хүн нормазын 150—200 хуу чедир күүседип турар колхозчулар: Хөмер-оол, Сапыла, Дырык, Бегзи, Байыр-оол, Сасып-оол, Маргыч-оол олар болуп турар.

С. ДАДАР-ООЛ.

Четпестер-биле эптешпес херек

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). То-жу район мал чөми белекээринин панын июль 20-ге чедир чүглө 13,6 хуу күүсеткен турган, а дараазынын беш хүнтеринде 34,5 хуу чедир бөдөн азы 20,9 хуу немешкен.

Ажалдын темпизин улам дүргедедир сорулга-биле колхозтарда болгаш көдзө Советтерде күштерин улам эвилелдевишаан, район төвүндөн шефчилерни база организастанп турар. Июльдуң 27-де Тоора-Хөмдөн 30 кичи чоруткан, коллективтерде комсомол эге организасталары аныкярт бригадаларын база эвилелдеп турар.

Районнун колхозчу ишчилери сизин шөлдөрине улам-на чүткүлдүүн илердеп турар. «Совет Тыва» колхоз 271 гектарны кестирип, 3971

центнерин сарааттап алган, хову бригаданы үш бөлүк болуп алган, атыгын 6 машиналардыг 60 ажал кичи ажалдап турар. «Май бери» 3296 центнерин ажаап алган.

Моон-биле кадэ сизин ажалында улуг четпестер барын база айттыр херек Тоора-Хөм көдзө Совети мал чөми белекээринин панын 52 хуу чедир берген турунда Сыстак-Хөмин, Ийини, Азастык көдзө Совети сизин ажалын удуртпайн турары канчап-даа шын эвес, ол Советтериниң даргалары Серен-Доржу, Шанаазымай, Дамдың олар бо талазы-биле онза багай ажалдап турар. Четпестерни дарый узуткап, бүгү күштү мал чөми белекээринче угландырары чугула.

Чөөн-Хөмчик районнун школаларынын өөрөдилге чылынга белектели

Чаа өөрөдилге чылынга школалар белектелинин талазы-биле бистин редакция бодунун инициативасы-биле Чөөн-Хөмчик районун чамдык школаларынга чокта чаа көрүлдө чоруткан. Көрүлдөнүн түнелинде, школаны үлгелерин белекээр-биле хүлээлге ап, анаа хамаарыштыр областыг бүгү ажалчы чонун социалисттик чарышка кыйгырган Хөндөргөйде «Красный пахарь» көдзө ажал-агый артелинин кезинги үнери боттарынч төрөэн школанын өөрөдилге чылынга чогуур хуусаанын бетинде эки шынардыг белекелер, ыччангаш берген сөзүн алдарлыгы-биле ээлеп шыдааны илерээн.

Районнун Хайракан сумузунда Сталин аттыг колхозта эге школаны (эргелекчизи эш Падан) алып болза, ук школа бо чылын база элзэн эки белекелди чорутканы көстүп турар. Чүд дизе, школа, интернаттың, башкылар бажынарнын шуптузун септеп дооскаш, дозулап каан, ам чүглө ыштык шимелдезин кылары арткан. Стод, сандай болгаш бүгү-ле үрүмкер дериг-херекселдер бүрүнү-биле септетинген.

Школаның девискээрли долгандыр хериметинген. Өөрөдилге хаара туттуна чогуур уругларнын үчүдүн эмгелээш, районнун улус өөрөдилге килдилинде кирип каан. Башкылар болгаш интернатка ажалдаар кичизидикчи кадрлар четче. Оларнын хөй кезин башкыларнын чайгы өөрөдилгезин эрттип, немелде билгилерин алганнар.

Үстүнде чедишикиннер-биле бергелештир, ол школанын белектелинде чамдык четпестер барын демдеглээри чугула. Одалга сезонунда хереглетинер 900 ажал кубометр ышк Адар-Төштө белекелетинген болза-даа, школа чанында ооң чүглө 30 шаа кубометри дүшкен. Чамдык өртемнер талазы-биле элзэн каш өөрөдилге номнары ам-даа четче алдынмаан. Кыдырааш, карандаш, будук, демир үжүк ышкаш бижик херекселдериниң курлавыры тургустунмаан.

Өөрөдилге чылынга школаны белекээр талазы-биле Сталин аттыг колхозтун баштаар чери (даргазы эш Ремюк), суму Совети (даргазы эш Данзы-Белек) олар шоолуг дузалашпаанын, колхозчу массанын күжүн эвилелдевейн барганын, бүгү-ле септелге ажалды колдуунда школа ажалчыларынын, башкыларнын күжү-биле кылдынганын ол школанын башкылары хомудап турарлар.

Мынчангаш колхоз баштаар чери, суму Совети ам школага одаар ыштың сөөртүлгезин дарый организа-заастаарынче, школа, интернатты шиме-дерининче боттарынын кичээнгейин күштелдерин сүмелезе чогуур.

Ол ышкаш Чадаана хоорай школаларында белекел база багай эвес. Ылангыя № 1 тыва ортумак школа-да (директору эш Шикян) капитал болгаш үрүмкер септелгелер элзэн

Бай-Хаактын машина-трактор станциязынын слесар Лузин бодунун ажалына харыс алгалыг болгаш кичинга үргүлчү санадып турар. Ол ажал нормазын күүседип, чогуур хуусаазында күүседип турар. Ооң канчүг эки шынардыг болур. Чес кылыкчызы эш С. Б. Лузинден чыдып калбайн ажалдап турар болгаш ындыг бирээзи.

Дүжүт ажаап алышыкынын белекелдин дүргөн дооза

Кичээнгей салбайн турар

Күскү дүжүт ажаап алышыкынын чидириг чокка дүргөн ажаап алыры баш бурунгаар белекелден хамаар-жыр. Ол сорулгаже Барыин-Хөмчи районнун «Большевик» көдзө ажал-агый артели кичээнгей салбайн турар.

Колхоз чазын 808 га тарааны тараан. Ооң дүжүдүн ажаап алырынга белекелди чорувайн турар. Чижээ, колхозтун тараа кезер 2 машиназы белен эвес, хереглетинип турар 4 септеги шаннарнын бирээзи кылдынмаан, 3-жү эргижирээн, ооң сеп-

телгези эгелевээр сепи чок кажалды шууг кылдынмаан саладтын 3-жү шоодай чижектерлар белен эвес. Ажаап алышыкы телгези чорувайндык чаа чөпсөм белекээр чугула. Колхозтун башта-жүт ажаап алышыкелдинче сагыш сал-

Ажаап алышыкы манава

Тарааларны чидириг чокка өйшраанда ажаап алыры ооң баш бурунгаар эки белекелдинден хамаар-жыр. Ындыг турбуже Улуг-Хөм районнун Мичурин аттыг колхоз (даргазы Баазан, партия организастынын секретары Мачымыл) дүжүт ажаап алышыкынынга кошкак белекеленип турар. Тарааны ам улдас кезер апарган. А ону саадашкын чокка дүргөн ажаап алырынга херек-

дээр херекселдери: тергелер, септеги болгаш анаа шаңнар, тараа кезер машиналар, база өске-даа чөпсөк-херекселдерини септелгезинин дугайында кандыг-даа сагыш салбайн турарлар. Моон сонгаар септезе чогуур ызы-бүрү чөпсөк-херекселди, машиналарны көрүп олурбайн дүжүт ажаап алышыкы белекелдинче эгелеп кидери чугула негетинип турар.

Колхозтарга дузалажып турар

ТЭЭЛИ. (Телефон-биле). Бай-Тайга районнун төвү Тээли суурнун коллективтери колхозтарнын ажалына шеф ажалын чангыс эвес удаа организастанп турар.

Район төвүндөн Молотов аттыг колхозка 18 кичи июль 25—26 хүн-веринде шеф чоруткан. Олар ында чаа школаның үш өрээлдеринин кырын кылып, өске-даа элзэн хөй ажалдырарга дузалашканнар.

Тээли суурнун коллективтеринден

субботаның кезээинде дыка хөй кичи колхозтарже үнүгүлзөн. Воскресеньенин эртеги шақтарында Сталин аттыг колхозтун сизин шөлдөрине шефчилер 120 кичи чедип турган. Оларнын бир кезини 3 улуг сараатты тургузушканнар, а өскелери сизини кестирип, ону машинага дооратырбышаан, 150 центнер силосу шыгжап бергенер.

М. ДОРЖУ.

Зас-массалар ажалы

Ол болза, бо чылдын бирги болгаш ийги кварталдарында районнун сумулар аразынын социалисттик чарыкынын мурнакчызы болуп илерээн. Суму Советиниң ийги кварталда сессиялары 6 катап болган. Ук сессияларга суму Советиниң бодунун ажалын талазы-биле 10 айтырларнын чогуур үезинде шиттирлзэн. Суму Совети үргүлчү паныг ажалдап келген.

Доктаамал комиссияларнын ажалынын дугайында айтырларнын сессияларга үш катап чугаалашкан. Суму Совети ажалчы чоннарнын билдиришиктерин болгаш чагалаларны чогуур үезинде, шын харылап берип турар. Депутаттар-биле ажал экижзэн.

Депутаттар сонгукчуларнын мурнаунга боттарынын ажалынын дугайында отчеттарын берип турар. Чер-чер Советтеринге сонгудалар болган соонда сонгукчулар-биле ужуражышыкыннын б депутаттар 3—4 чедир, 3 депутаттар 1—2 чедир кылгылаан. Сонгукчуларнын чагыларын күүседир талазы-биле ажал-

түкү органисттерин активке болгаш ажалчы чоннарга таныштырып, ону күүседиринче оларнын күжүн мобилизастанп турар. Хамаатыларнын хуралдарын 6 катап, актив хуралдарын 14 катап чымылдырган.

Ажалчы чоннарнын ортузунга политика илеткелдер болгаш лекциялар номчулгалары, агитация ажалы элзэн экижзэн.

Сумуда «Кызыл тук» колхозтун органистас, ажал-агыын улам быжыглаар дээш ооң ажалында удуртулганы ук суму Совети көскүзү-биле экижидип турар. Ооң түнелинде ажал-агый, культура хөгжүлдзезинин херээнге сумунун чедишикиннери өскөкөн.

Бо чылдын бирги кварталында социалисттик чарыштын мурнакчызы болуп, кызыл тук-биле шаңнаткан. Сагы суму Советинге райкүүскомнун сумулар аразында шитчирил ол Кызыл тутун ийги кварталдын түнелинде база хөвээр артырган.

Д. ШАГДЫР.

Өөрөдилге чылынга эки белекеленир

КЫЗЫЛ-МАЖАЛЫК. (Телефон-биле). Эрги-Барлыкта чеди чыл школаны 1953—54 өөрөдилге чылынга белекелени Барыин-Хөмчик районнун школаларын мурнап, эки шынардыг дооскан. Школаның 7 печкалары бүрүн кылдынган, 25 чаа оруннарны немей чазан, септезе чогуур 15 оруннар база 56 парталар белен болган. Ол ышкаш класстарны бүрүн септеп, шуптузун чугайлаан, школанын эртен чылын чедир кылдынмаан кышазын доозуп, школаны долгандыр чаа херим база кылып алган.

Интернаттын крышазын база 4 печкаларын кылган, башкылар чурттаар 6 бажынарнын септелгезин база дооскан. Одалга сезонунда 1300 кубометр ышк херек, а белекел алганы 1500 кубометр. Белекел ажалдарын организастанп удуртурун колхозчу коммунист Делгерин аксеткилдиг хандырган, база демдеглээр херек.

Моон-биле кадэ районнун школалар ажалында улуг четпестер барын, ылангыя чаа өөрөдилге чылынга белекелдерин онза хожудап турарын оюп эртип болбас. Аксы-Барлык школы (эргелекчизи Эрес-оол) бо хүннерге чедир барык-ла белекел кылбаан. Колхозчуларнын керээзуугаар школага кыжын кылып бергени 1000 кубометр одалга ыжжын «Ленин оруу» колхозтун даргазы Халбаң тайгага чыгырары барык-ла базарлап доозар четкен.

Бо чылын ол школага 40 уруглар өөренир бир класс немей тулар панын, ол чүглө кылдынмай турар эвес, оон ышк материалы безин чок хөвээр. Ол ышкаш 6 печка кылары

дээни тууйбу чогуунда бүтпзэн, 10 стол, 10 сандай немей хереглзезин Бай-Тайга районнун Сталин аттыг колхозунда чагылып каан джир, а кылдынганы билдинмес.

Школаның белекел ажалы шак ындыг сандаргай байдада, кылдынган чүл чок болуп турда суму Советиниң даргазы Кооп, колхозта парти-организация секретары Ала оларнын сагыш амыр болуп олурары канчап-даа шын эвес. Өөрөдилгенин эгелээр үези келген, белекелче кол кичээнгейин салыр херек.

«Совет Тываның беш чылы» колхозта эге школаның байдалы оон база-ла улуг дээрелевес. Школаның печкалары кылдынмаан, крышазы чок хөвээр, септелгелери бо хүннерге чедир барык-ла эгелевзэн деп болур. Бо чылын анаа ийи класстар немей кылары ам-даа эгелевзэн, өске чүве көзүлбес.

Школаның эргелекчизи Серээ, одалга сезонунда четчир ышк белекелетинген—деп олурар, а херек кырында ол ийди эвес. Хөмчик уун дургаар чер-сана кагылап каан ыштарын аалдар чайладыр барык оттулап дооскан. Бо дугайын суму Советиниң даргазы Азы-Доржу, колхоз даргазы Папың олар безин сонуугаар көрбөй турарлар.

Кызыл-Тайга, Ак, Кара-Хөл школаларында байдал оон-даа дора. Район эргелекчизи Панин ол школаларга чангыс-даа катап барып көрбзэн. Шаң ындыг канцеляр-бюрократсыг ажал стилинден чайлааш, боттуг ажал-херекчи удуртулганы хандырары онза негетинип турар.

М. БУГАЛДАЙ.

А. КЫЗЫЛ-ООЛ,
Д. СЮРН-ООЛ.

Делегейниң революстуг болгаш ашымчээшкининиң „Шалыпчы брига“

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы 50 чыл оюнга холбаштыр Кыдаттың Коммунистг партиязының Төп Комитетиниң байыр

ПЕКИН. Кыдаттың Коммунистг партиязының Төп Комитети Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының тургустунган хунүнден бээр 50 чыл оюнга холбаштыр Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге байыр чоруткан. Байырда чугаалап турары: «Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының Төп Комитетинге. Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының үндөзилетинген хунүнден бээр 50 чыл ою-биле холбаштыр Кыдаттың Коммунистг партиязының Төп Комитети Силерниң амыр-мендирини айтыр тур. Бежен чылдарнын мурунда Россияның Социал-Демократтыг Ажыл-чын Партиязының Ийги сьездизинге Ленинниң тирилеттэги, бүгү делегейнин ажылчы шимчээшкинин бүгү төөгүзүнге чугула болушкун болган. Ленинниң партиянын тургустунганы болгаш хөгжүдүзү болза, 1917 чылдын Октябрьниң Социалистг Улуг революциязына, делегейге бир дугаар социалистг күрөөнүн төртүтүрүнге, бүгү чурттарга коммунистг партияларны дүрген тытып келирине болгаш хөгжүү-

Кореяга тайбыңчыдылгага холбаштыр Маршал Ким Ир Сенге Корей Улус-Демократтыг Республиканың Маадыры атты тывысканы

1. Корей Улус-Демократтыг Республиканың улустун Президентимундаан Ир Сенге Кореяның атты тывысканы Коллеграф агентиледи дам- туң хосталгазы болгаш туң талазында чоруу дээш америк дузаламчыдан ге удур ала-чурттуң болгаш кыдат чаңгыс эвинин кынынын Совет дакта-даа, ол гаш тайбынын, гаш социализм Кыдат улустун эки-чаар-даа зажо команддылакчызынын Кыдаттың-хуэйге Корей Улустың эки билиРеспубликаның Мааделенин болгаш тысыр дугайында азын аразындократтыг Республикелген тудум ул.Дээди хуралының зинге Кыдаттың төп телеграф таазы ханы бузуткан. Ленинниң бсалап турары болза, улуг херэзин эйчага удурлааныш-лакчызы—Совет эшкенин болгаш нинистг партиязының ыдыктыг тундиге удуртурган Коммунистг ма совет улустун ма куунуга болгаш бунык тургузары-чаа-чаа чедишик күзеп тур бис. Кыдаттың партиязынын болгаш кыдат улус-1953 чылдын ийи-

Генерал Пын Дэ-хуэйге Корей Улус-Демократтыг Республиканың Маадыры атты тывысканы

Кыдат улустун эки-турачыларынын команддылакчызы генерал Пын Дэ-хуэйниң дугайында дугуржулганын соонда 72 шактын дургунда депсээ дүжүртүнген зонадан үнүшкүн кылырын дооскан. (СЭТА).

КОРЕЯДА ТАЙБЫҢЧЫДЫЛГАГА

Фронтудан үнүшкүн кандыг-даа болушкун чокка эрткен деп штабтың төлээлекчилери меделгениер. (СЭТА).

СЭКП-ниң 50 чыл оюнга холбаштыр Чехословакия Коммунистг партиязының байырлыг телеграмма

ПРАГА. Чехословакияның телеграф агентиленин дамчытканы: Чехословакияның Коммунистг партиязының Төп Комитети Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының 50 чыл оюнга холбаштыр деп делегейге телграмманын чыгарган. (СЭТА).

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязының 50 чыл оюнга холбаштыр делгелгези

БАО-ШОАНЬ делегелгенин лентазын кескеш, көрүкчүлерни чалаан. Ортакы павильонда ийи залдарнын бирээзинде машина тудуунун болгаш электромашина тудуунун үлөтүрүүнү хөгжүдүзү көргүскөн. Ында токарь, үстүңдөн өрүмнээр, демир чонар болгаш өске-даа станоктары деглээр. Оларнын бирээзиниң чанында металлды дүрген кезер талазы-биле мастер, Мукденден келген токарь Ма Мин-хэ турган. Ол бодунуң ажылынын мурунчак методун Москванын Сталин аттыг автомобиль заводунун токарь эш Бушүе-төө өренип алганын чугаалаан. Ма Мин-хэ бодунуң станогун уяк шингээдин алган болгаш бир минута ишинде 150 метр металлды кезип турар апарган. Совет ажылчын кыдат токарьга бодунуң кезикчилерин белекке берген, ам үеде Кыдаттың заводтарында анаа үлөгерлеп кылган демир кезер дыка хөй керекселдер кыддынган. Ол-ла залда кайгамчык эки кылган чүбе аргыыр машинаны болгаш пөс-тавы кыдыр станоктарын, хем-чөшкөнү херексегер жерге янзы-бүрү керекселдерин болгаш өске-даа чүдүлдери көрүкчүлөр сонугурган. Суг чок черлерин сугжулар талазы-биле кончук хөй ажылдар Кыдатка кылдынган. Ам үеде чуртта 42 муң километр ажыг дамбылар, плотижалар септенинген, 358 кончук улуг суггарылга системалары дери-тинген. «Улустун тирилеттэги» деп суггарылга каналының болгаш гидрорегуляторунуң чуруун кайгамчык эки кыдыр силлип чураш делгези. Кыдат улустун демир орук транспортунуң, оруктар тудуунун талазы-биле улуг чедишкенинге ында тода көргүстүнгөн. 14.000 километр демир орук оруун катап тургуска-нындан аңгыда Чендү—Чунтин болгаш Тяньшуй деп чаа оруктар база ажылгалаа кирген. Кыдатта нефть үлөтүрүү дыка дүрген хөгжүп турар. Совет-Кыдат найраал дугайын делегелгенин бир салбыры көргүзүп турар. Документилер, фотографиялар, таблицалар улусчу Кыдатка Совет Эвилелиниң дузаламчызынын дугайын көргүзүп турар. Кытуараның болгаш дыштанылганын Горький аттыг Төп паркинни хөй-ниити чеменилге черлеринде кыдат национал чемпиони белеткеп, садарыу база организастан.

Совет Эвилелиниң болгаш Кыдат Улус Республиканың күрүне гимнилери ыратканын сөөлүңде Гэ п. ГОРЕЛОВ.

Н. Г. Чернышевскийниң төрүтүнгөн хунүнден бээр 125 чыл болганына алдар болдурган почта марказы

Н. Г. Чернышевскийниң төрүтүнгөн хунүнден бээр 125 чыл болганын холбаштыр почта марказын Харьковта министерствозу үндүргөн. Ону чурукчу Е. Н. Гундобин чуруп кылган. (СЭТА).

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ: Бээнь, Шетяккан булмучуу, бажы 7 ТЕЛЕФОНАРИ: Харысалгалыг редакторунуң 8—62, харысалгалыг редакторунуң административтик секретарының 4—88, харысалгалыг секретарының 8—68, пропаганда болгаш агитация, трамчүт, көдөө ажы-агый, үлөтүр болгаш транспорт, чагаа

Кореяда тайбыңчыдылганы Италияда көрүп турары

РИМ. Кореяда тайбыңчыдылганы чарган дугайында дындагы бүгү итали улусту өрткөн. Тайбыңчыдылганы чедиң алганы болза, тайбыңчы күжүнүң улуг чедишкенин болган деп ол чүдүлү үнелеп көрүп турар чагааны тайбыңчыдылганынын шимчээшкининиң Итали комитетинден Фредерик Жолио-Кюриге чоруткан. Ол чагаада чугаалап турары болза: Корей айтырын тайбың шиптирлээрине болгаш делегей байдалынын дүжүрүлүгү байдалын чымчалдырын чедиң аларына шалтык болур деп турар кижилер ам-даа бар дээрзин билер бис. Амгы үеде серемчилеп болгаш демисел кажангындан-даа чугулазын база билер бис. Ындыг болза-даа тайбыңны камгалаары улустарнын холунда. Ол улуг херектин тирилеттэги болурунгу туржурувусту бүгү итали улус-биле кады хүзүнүң ап тур бис. «Униита» солун бодунуң мурунку чүдүлүң: «Америк күчү 38 параллельдег траншейлеринге буступ дүшкөн» деп бижээн. Кореяда тайбыңчыдылга бүгү-делегей байдалынын шыгыраашкыны болдурбазын чедиң аларына улуг базым болганын чыгынын чок. Кореяда тайбыңчыдылганы чар-

Тайбыңчы болгаш улустар аразының айыыл чок чоруун хандыраарына чугула базым

ВАРШАВА. Польша солуннар Кореяда тайбыңчыдылга дугайында дугуржулганы калбаа-биле чырыл турар болгаш ол болушкунга тускай чүдүлдери тураскаадып турар. «Трибуна люду» солунун бижээр болза: Кореяда тайбыңчыдылга болза, корей болгаш кыдат эки-турачыларынын улуг тирилеттэги болур. Ол бүгү-делегейге тайбың дээш демократиянын болгаш социализмниң лагериниң чайгылыш чок база доктаамал демиселинги түнелси болур. Кореяга тайбыңчыдылга дугай-тураскааткан мурунку чүдүлүңе бижип турары болза: Тайбыңчыдылганы дугуржулганын ат салганы болза, ол дайынны организаакчылары хан төгүүсүнү үлөдөйп тургаш, боттарына чедиң алып дээш сорулгалын чедиң ап шыдаанын эң тодаргай сөгөп турар. Тайбыңчыдылганын ат салганы—тайбыңчы бүгү-делегей күштериниң улуг тирилеттэги болур.

Тайбыңчы күжүнүн тирилеттэги

Оон ынай «Руде право» солунун бижип турары болза, бистин улусту маадырлыг корей улуска бүгү чуректин ханызындан байырын чедиңип турар. Бистин улусту Ко-реяда дайыннын бүгү дургунда олар алдар болгаш чептүгү чорук дээш агрессияга удур маадырлыг демисежин турар улустун талазында бис деп меделеп турган. (СЭТА).

Аныктарының үшкү Бүгү-делегей конгрессинге

БУХАРЕСТ. (СЭТА-нын тускай корреспонденти). «Демократтыг аныктарын Бүгү-делегей Федерациянын чөвүлелиниң хуралынын соонда конгрессин кезээкин эң сөөлүгү хуралы болган. Анаа демократтыг аныктарын Бүгү-делегей Федерациянын удуруткучу органнынын чаа составын кирип келген болгаш чүдүлүгү деп көргөн. Даргазына Бруно Берни (Италия), чыгыне секретарына — Жак Дени (Франция) сонугтурган. Аныктарын ийги Бүгү-делегей конгрессин соонда үеңи дургунда демократтыг аныктарын Бүгү-делегей Федерациянын ажыл-чорудулгаларынын база тайбың болгаш боттарынын эргелери дээш демиселге аныктарын сорулгаларын дугайында резолюция чаңгыс үн-биле хүлээп алдынган. Оон соонда делегейин аныктарына аныктарын үшкү Бүгү-делегей конгрессин кыйгырын хүлээп алган. Жак Дениниң допчу сөзүң соонда аныктарын үшкү Бүгү-делегей конгресс бодунуң ажылын дооскан. «Демократтыг аныктарын гимни» залда чаңгылап турган. Тайбың болгаш найырал дээш, боттарынын эргелери болгаш аас-кежиктиг келир үези дээш демиселге анык салгакчыларын чаңгыс-ай ажылдажылгазы дээш кыйгылар дикмиттиг адыш часкаашкыннарына журажып турган. (СЭТА).

Областың районнарында спорт маргылдаалары

Чоокта чаа, дыштаныр хүнде Туран хоорайга районнун спорт маргылдаазы болуп эрткен. Анаа шупту 100 ажыг күш-культурулар кирип, спорттун аны-буру массалыг хевирлерини талазы-биле маргылдаалар болган. Спорттун элээн хөй хевирлерини талазы-биле Геннадий Клещенко (райкүсскомда) бирги чери ээлээн. 1500—5000 метр чарышка Виктор Васильев тилекчи болган. Хурешкен 32 мөгелерини иштинден Аспан-оол (Ленин аттыг колхозта) шүглүп, Сүте (көдээ ажы-агый школазында) үжүрүлешкен. Уругларың 100—400 метр чадаг чарыжыга анык кыстар Августина Вилькс, Нина Тарасенко олар бирги чери ап, спортка мергежилдин көргүскөн. Хол бөмбүүнүң талазы-биле хоорайнын 3 командалары ойнаан. Бирги чери хоорайны «Искра» командазы (капитаны Даваа) алган. Маргылдааның тус-тусту тирилеттэги үнелиг шаңнаалдарын тыывыскан.

К. ОЮН.

КОЛХОЗЧУ СПОРТСМЕННЕРНИНГ МАССАЛЫГ МАРГЫЛДААЗЫ

«Колхозчу» деп эки-тура спорт ниятилелиниң район чөвүлелиниң организастаны-биле чоокта чаа Эра-ининиң Сарыг-Будун суурга районнун колхозчу спортсменнериниң маргылдаазы болуп эрткен. Колхозчуларныкы спорт маргылдаазы колхозчу чылгылдарын шилтиген, эң-не чүгүрүк айттарын узун дистанцияга чарыжык гезлээр. Чарышка салган 19 шиллинде айттарын иштинден «Коммунизмче орук» колхозтун кыр-шокар ады эрттип келип, бирги чери эжелээр. Оон соонда «Кызыл сылдыс» колхозтун Чүгүрүк-доруу келген. Аты чарыжынын соон дары, тыва улустун эң-не ынак спорту—национал хуреш болган. Хурешке киришкен 32 тырын мөгелерини иштинден «Кызыл сылдыс» колхозтун колхозчузу, районнун хоочун мөгелерини бирээни эш Чыртат шүглөөн. Районнун сураалыг анык мөгези эш Сакты үжүрүлөшкөн, ийги чери эжелээр. Хуреш доозулган сөөлүңде, совет спорттун эң массалыг хевирлери болур хол бөмбүүнүң, аны-буру дистанцияга чадаг чарыштык (эр-улустун, херезженнерин, уругларын, оолдарын), черин узун, бедий халыларынын, граната октаарынын хөй кижги киржикчилиг маргылдаалары база болулаан.

К. САНДЫЙ.

ЧАЗАЛГА

Бо чылдын август 2-де үнгөн № 149 (2834) «Шын» солунун бирги арнында парлаан «Партияның Москва хоорай организастанынын Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын бежен чыл оюнга тураскааткан актив хуралы» деп эгелг материалдын эгезинде куду дерткү абазанын «Илеткел кылыры-биле Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязынын Төп Комитетиниң секретары эш П. Н. Поспеловка сөс берген» деп номчуур-дур.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.